

Svar på høring om regional planstrategi 2024-27 fra Museene i Sør-Trøndelag

Museene i Sør-Trøndelag AS (MiST) er en av landets største kulturinstitusjoner, og består av 12 museer med 32 besøkssteder, i sju kommuner i Trøndelag. Vi har museer innen kulturhistorie, industrihistorie, musikk, kunst, design og kystkultur. Vårt samfunnsoppdrag er å forvalte, formidle og legge til rette for forskning på vår felles historie og kulturarv, herunder både nasjonale oppdrag og samlinger og internasjonalt oppdrag som følge av Røros bergstad og cirkumferensens sin Unesco-status som verdensarv. MiST har om lag 200 årsverk, og omsetter for ca. 280 millioner kroner årlig. MiST er Midt-Norges klart største profesjonelle kulturinstitusjon.

Vi tillater oss å gi en del overordnede innspill innledningsvis. MiST har behov for mange innganger mot en sektorisert stat. Det er viktig at TRFK klarer å ta et sterkere helhetlig perspektiv i utviklingen av regionen og mot nasjonale myndigheter – også på vegne av regionen og enkeltinstitusjoner.

Kultur synes i foreliggende planstrategi å ha blitt redusert til et vel ensidig nytteperspektiv, avgrenset til det lokale nivået. Museer og andre kulturinstitusjoner sin betydning som kunnskapsinstitusjoner må løftes. Læringsaspektet overfor barn og unge må framheves. Betydningen av levende kulturmiljø, og ikke minst kulturens egenverdi må synliggjøres langt bedre.

Her bidrar Balansekunst, kulturstrategien for Trøndelag, med gode perspektiver. Kultur, heter det, har «en verdi i seg selv – ikke minst som utviklende erfaring for den enkelte som skaper eller opplever kultur», og i tillegg kommer «det rent estetiske aspektet, kunst og kultur som kilde til nytelse». Kort sagt har kunst og kultur egenverdi gjennom følelsene de vekker og opplevelsene de skaper, og det følelsene og opplevelsene gjør med oss på individuelt og kollektivt plan.

Det er et fornuftig grep å spisse satsningsområdene inn mot tre bærekraftsdimensjoner. Klima- og naturutfordringer; et trygt, helsefremmende og inkluderende Trøndelag; og et Trøndelag med nok arbeidskraft og rett kompetanse. Det første målet kombinerer bærekraftsmål 6, 7, 11, 12, 13, 14 og 15. Det andre målet kombinerer bærekraftsmål 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 16 og 17. Det tredje og siste målet kombinerer bærekraftsmål 4, 8, 9 og 12. Det varierer i hvor stor grad hvert bærekraftsmål er representert i planstrategien. Det framhever imidlertid bredden i strategien at det er mulig å kjenne igjen elementer fra alle bærekraftmålene, selv om det ikke akkurat nødvendigvis innebærer en avgrensning.

I kapittel 3 om hvordan Trøndelag tar sitt ansvar for klima og naturutfordringene, kunne det vært poengtert at det store omstillingsarbeidet som kreves for å nå målene på området, også vil kreve omfattende kunnskapsformidling. Her spiller allerede museene og andre kultur- og kunnskapsinstitusjoner en rolle. Museene bidrar allerede til å produsere og formidle kunnskap om bl.a. livet i havet, samspillet mellom industri og natur, og om bærekraftig forvaltning av naturressurser. I tillegg har museene en samfunnsrolle som arenaer for offentlig samtale og debatt, og kan slik tjene som møteplasser for ulike meninger og interesser i arbeidet med klima og naturutfordringene. Her viser vi til museumsmeldingen fra 2021, som peker på museene som viktige byggesteiner i den grunnleggende infrastrukturen for demokrati og ytringsfrihet. Vi nevner som ett eksempel at TRFKs Trondheimsfjordprosjekt ligger til grunn for arbeidet med den nye basisutstillingen ved Kystens Arv.

Kapittel 3.3 tar for seg utfordringer med klimaendringer og ekstremvær. Det er naturlig at samfunnskritiske forhold som matforsyning og viktig infrastruktur står sentralt her. Det er likevel viktig å huske på natur- og kulturarven i dette perspektivet. Som [Riksantikvaren](#) har pekt på, medfører

klimaendringene også økt påkjenning på kulturmiljøer. Mange av disse faktorene påvirker også naturarven. Her har fylkeskommunen som regional kulturmiljømyndighet et stort ansvar sammen med statsforvalteren som beredskapsansvarlig. Museene besitter også kompetanse på dette feltet, blant annet som forvaltere av kulturhistoriske eiendommer og bygninger, og som mulige baser for framtidige bygningsvernsentre i Trøndelag. Det er viktig at den kulturarven museene forvalter på vegne av samfunnet, inngår i kommunenes og regionale myndigheters beredskapsplaner.

Forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer hører også til under klima-, miljø- og naturutfordringene. MiST er sentral i forvaltningen av verdensarvområdet Røros bergstad og Circumferensen. Vi forvalter eiendommene til Stiftelsen Rørosmuseet og følger opp Statens eiendommer etter Røros kobberverk på oppdrag fra KLD og Statsbygg. Her har TRFK også betydelig ansvar som regional kulturmiljømyndighet, og som ansvarlig for å følge opp Regional plan for Røros bergstad og Circumferensen. I tillegg har vi blant annet ansvar for den fredede Thamshavnbanen og Ringve, som er del av lystgårdslandskapet på Ladehalvøya i Trondheim. I arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer støter vi også opp mot mange departementer, ulike statlige virksomheter og forskjellige kommuner, og har behov for en tydelig partner i TRFK.

Kapittel 4, om god samfunnsberedskap i et trygt, helsefremmende og inkluderende Trøndelag, begynner godt med å påpeke de samferdselsmessige utfordringene i et stort og sammensatt fylke. MiST bidrar til inkludering, og bolyst og kompetansearbeidsplasser i store deler av fylket, med avdelinger og besøkssteder i sju av kommunene i fylket. Museene har også en viktig rolle å spille i arbeidet med å sikre trygg oppvekst og gode liv for alle innbyggerne i Trøndelag. Museene tilbyr et bredt spekter av ulike sosiale og kulturelle arenaer, vi bidrar til en felles historieforståelse og identitet som bygger samhold og tilhørighet, og vi arbeider aktivt med å motvirke utenforskap. HUNT-undersøkelsene påviser en sammenheng mellom folkehelse og kulturdeltagelse og kulturopplevelser. Museene er videre arena for livslang læring og MiST er i ferd med å etablere enda sterkere samarbeid med kommunene med utgangspunkt i skolens læreplaner. MiST følger også opp Balansekunst, med barn og unge som en særlig prioritert målgruppe med bl.a. gratis inngang. Vi har etablert et formidlerforum som jobber spesielt med tilpassede tilbud til barn og unge.

Kapittel 4.4 peker på polarisering, desinformasjon, tillit og samfunnsdeltakelse som store utfordringer. Som vi allerede har vært inne på, er museene viktige både for å bygge fellesskapsfølelse som kan motvirke polarisering og bygge tillit, spre kunnskap som kan motvirke desinformasjon, og være arenaer for både samfunnsdebatt, frivillighet og andre aktiviteter som gjør det mulig å ta aktivt del i samfunnet. Den regionale planstrategien trekker fram folke- og skolebibliotekene i denne sammenhengen, men museene bør også nevnes. Stortinget har vedtatt «at musea våre er sentrale aktører i den grunnleggjande infrastrukturen for demokrati og frie ytringar».¹ Museene spiller allerede i dag en viktig rolle i integrering av innvandrere og flyktninger, både ved å formidle til nye trøndere hva Trøndelag er og har vært, men også ved å vise til alle hva det kan bli. Museene jobber aktivt med å utvikle nye formidlingsopplegg og innlemme ulike perspektiver i vår formidling. I tillegg har museene tydelig ansvar for å løfte det sørsamiske perspektivet. Betydningen bekreftes ved at museene er skrevet inn i TRFKs nye avtale med Sametinget. Vi deltar i prosjektet Historienes Trøndelag, som de neste tre årene skal løfte fram sørsamisk kultur og historie, vi har museer og besøksarenaer knyttet til sørsamiske områder i Trollheimen og i Rørosområdet, og vi følger opp Sannhets- og forsoningskommisjonen sin rapport i det daglige museumsarbeidet.

---

¹ Meld. St. 23 Musea i samfunnet – Tillit, ting og tid.

I kapittel 5, om nok arbeidskraft og rett kompetanse, framheves betydningen av å inkludere de mellom 16 og 66 år i Trøndelag som står utenfor arbeidslivet. Museene bidrar også her, og har arbeidet mot utenforskap og for deltakelse i samfunnet som et innsatsområde også fremover. MiST er videre en forholdsvis stor kompetansevirksomhet, ikke minst i de lokalsamfunnene vi er lokalisert i utenfor Trondheim. Dette innebærer at vi tilbyr attraktive arbeidsplasser. Ved å tilby arbeidsplasser som ligger i møtet mellom offentlig og privat sektor, og som ligger innenfor kultursektoren, bidrar vi til å opprettholde et robust og mangfoldig arbeidsmarked i Trøndelag. Aktiviteten og tilbudene våre er også med å skape steder hvor folk vil bo.

Kapittel 6 handler om samhandling og samarbeid for å nå målene. MiST har aktiv samhandling som ett av sine overordnede strategiske mål. Vi samarbeider og inngår i ulike nettverk også med andre kultur- og museumsinstitusjoner i Trøndelag, fra de konsoliderte museene Arven og Midt, Saemien Sijte, fylkeskommunen, frivillig sektor, privat næringsliv, og andre sentrale aktører.

Med vennlig hilsen

Karen Espelund
administrerende direktør

Museene i Sør-Trøndelag